

Nieuw licht op de leesdip

Veel leerkrachten schrikken wanneer zij de Cito-scores begrijpend lezen van hun zesde groepers zien. Terwijl die in groep 4 en 5 nog goed presteerden... Het lijkt trouwens wel of het niveau van de gehele klas is gezakt! Wat is hier aan de hand?

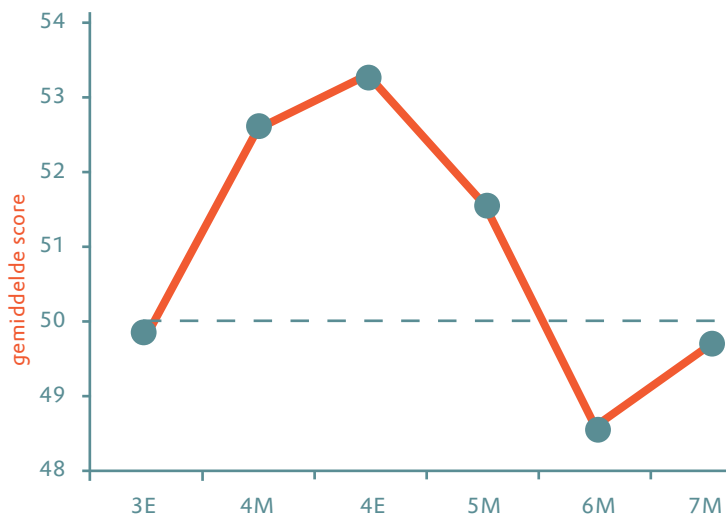
In een tijd waarin opbrengstgericht werken en passend onderwijs steeds belangrijker worden is een antwoord op die vraag van groot belang. Ook de onderwijsinspectie en ouders verlangen van scholen inzicht in de vorderingen van leerlingen en kennen toetsuitslagen een bijna mythische waarde toe. Dat de rapportage van de inspectie zwaar leunt op de scores van begrijpend lezen in groep 6 maakt de tegenvalende resultaten daar des te schrijnender. Zijn de lage scores incidenten op enkele scholen of gaat het om een algemeen verschijnsel? En als het om een algemeen verschijnsel gaat, ligt het dan aan het onderwijs of is er misschien iets mis met de toets? Het Kenniscentrum Begrijpend Lezen heeft de ongerustheid over de leesdip serieus genomen. Er is een onderzoek gestart om te zien of er werkelijk iets aan de hand is.

Op onderzoek uit

In het voorjaar van 2012 is aan 60 scholen gevraagd of zij hun Cito-toetsgegevens van de groepen 3 tot en met 8 ter beschikking wilden stellen. Een groot aantal, 46, bleek daartoe bereid; veertien scholen deden niet mee vanwege principiële bezwaren of vanwege werkdruk. De hoge respons geeft aan hoe belangrijk duidelijkheid over de leesdip gevonden wordt. De deelnemende scholen liggen verspreid over zes provincies en hebben samen iets meer dan 14.000 leerlingen. De kleinste school heeft 82 leerlingen, de grootste 906. Alle deelnemende scholen hebben een ondersteuningsrelatie met de CED-Groep. Een relatief groot aantal (19) ligt dan ook in Rotterdam. De steekproef van onderzoeksscholen is dus niet representatief voor de Nederlandse scholen. Maar omdat het onderzoek een aanzienlijke hoeveelheid scholen en leerlingen betreft kan het wel degelijk indicaties geven. De meeste scholen meten begrijpend lezen met de toets LBL van het Cito leerling en onderwijs volg systeem (lovs). Ook oudere toetsen worden nog wel gebruikt. In ons onderzoek hebben we echter alleen de LBL-uitslagen opgenomen. De scores betreffen de schooljaren 2008-9 tot en met 2011-12, in totaal iets meer dan 30.500 bruikbare leerlingsscores.

Scores in beeld

De vaardigheidsscores van de leerlingen zijn omgezet naar zogenaamde t-scores, om een eenvoudige vergelijking met de landelijke normering mogelijk te maken. Het landelijk gemiddelde bij t-scores is altijd 50. Leerlingen met een hogere t-score presteren dus bovengemiddeld, leerlingen met een lagere score ondergemiddeld. In deze grafiek hebben we de gemiddelde t-score van alle scholen op de verschillende toetsmomenten weergegeven: eind groep 3, midden groep 4, eind groep 4, midden groep 5, midden groep 6 en midden groep 7. De score van groep 8 is weggelaten omdat die niet op voldoende gegevens kon worden gebaseerd.

Cito staat voor een nieuwe uitdaging

De grilligheid is structureel.

Het verschil tussen 5M en 6M is opvallend groot. Geen toeval dus. De observaties van leerkrachten over de leesdip worden in ons onderzoek volop bevestigd. Ook valt direct op dat de dip vooral wordt veroorzaakt door de hoge gemiddelden in groep 4 en 5. Die liggen ver boven de landelijke norm. Ook de toename tussen groep 3 en 4 is opvallend. Een grillig beeld al met al.

Hoe nu verder?

Verklaringen voor de grilligheid kunnen worden gezocht in het onderwijs, in ons onderzoek en in de toets. Dat de *kwaliteit van het onderwijs* de oorzaak zou zijn vinden we niet erg aannemelijk. Waarom zou er in groep 4 en 5 heel goed onderwijs worden gegeven en in de andere groepen veel minder goed? Dit is des te onwaarschijnlijker omdat bijna alle onderzoeksscholen achteruit gaan van groep 5 naar 6. Slechts 4 van de 46 boeken vooruitgang. Ook de vooruitgang van 3 naar 4 was algemeen, namelijk op 43 scholen. De grilligheid is structureel.

Op de *kwaliteit van ons onderzoek* is wel kritiek mogelijk. We vinden een grondig en verantwoord vervolgonderzoek nodig omdat onze steekproef niet representatief is, maar naar onze vaste overtuiging wél een stevige indicatie geeft dat er echt iets aan de hand is. Zo blijken de tendensen in de verschillende gemeenten kalenderjaren hetzelfde te zijn. En wanneer we de 19 Rotterdamse scholen afzonderen van de niet-Rotterdamse, dan blijkt in beide groepen scholen de dip zichtbaar te zijn, zij het op de Rotterdamse scholen op een lager niveau. Wederom structurele grilligheid. Resteert de *kwaliteit van toets LBL*. Sommige leerkrachten veronderstellen dat de toegenomen complexiteit en de lengte van de teksten in de groep 6-toets verantwoordelijk zijn voor de dip. Leerlingen zouden ervan schrikken. Maar als wij de twee toetsen analyseren, lijken de groep 6-tekstjes qua tekstlengte eerder wat makkelijker geworden. Andere leerkrachten denken dat de leerlingen onvoldoende met informatieve teksten hebben geoefend om de groep 6-toetsen goed aan te kunnen. Ook dat is niet erg plausibel, omdat de opbouw van beide toetsen evenwichtig is. Eerder geloven wij dat, wanneer vervolgonderzoek hetzelfde resultaat oplevert, de onderzoeksgroep waarop Cito de normering van de LBL heeft gebaseerd aan een grondige inspectie moet worden onderworpen. Dat is urgent omdat Cito op dit moment een derde generatie lovs-toetsen aan het ontwikkelen is én omdat leerkrachten betrouwbare toetsuitslagen nodig hebben voor hun onderwijspraktijk. ■

Ernst Keijsers, Willem van der Horst en Peter Wolfgram zijn verbonden aan het Kenniscentrum Begrijpend Lezen: een samenwerkingsverband van CED-Groep, Sardes en Universiteit Leiden. Meer info: W.vanderHorst@cedgroep.nl